

El Cau de la Costa Brava-Museu de la Pesca. Palamós

Miquel Martí

L'any 1920 un grup d'aficionats a l'art i la cultura constituïren a Palamós el Cau de la Costa Brava, una associació que tenia per finalitat el desenvolupament de l'art en totes les seves manifestacions, l'aplegament d'objectes d'interès artístic, històric, folklòric i de productes naturals de la contrada per tal de fornir un museu, organitzar excursions, concursos i festes esportives en la mesura de les seves forces.

Aquesta iniciativa s'emmarcava en un context de relativa prosperitat econòmica de la burgesia, que aquí voltava entorn del comerç portuari i de la indústria surotapera. Com arreu del país, es manifestà també una engrescadora lluita obrera i prengué força el moviment sindical, elements que s'afegien a una agitada vida política. Paral·lelament a la pujança econòmica i a l'efervescència política es desenvolupà una intensa vida cultural que aplegava la vila entorn dels casinos, del teatre, de la música, del cinema, etc. Una manifestació evident d'aquest ambient cultural foren les diferents publicacions que veïeren la llum i l'organització d'un cercle de devots de l'art que, amb l'empena de l'alemany Hug Sanner, crearen el que poc després seria el Museu de Palamós, Cau de la Costa Brava, sota l'assessorament del pintor i exlibrista barceloní Josep Triadó. Fou nomenat director del Museu el pintor palamosí Francesc Vidal i Palmada, i bibliotecari-archiver Lluís Barceló i Bou.

Com que una de les finalitats era constituir un fons de marines, a l'estiu de 1921 s'organitzà un Concurs de Pintura. El jurat estava format per Rusiñol, Meifren, Galwey i Triadó.

L'obra *La Foradada*, de Josep M. Mascort, fou la guanyadora d'un premi de 1.000 pessetes que, per problemes econòmics, no es repetí mai més. Aquest mateix any el Cau quedà petit i s'ampliaren les dependències del pis que s'havia llogat a la plaça del Forn, damunt «els miradors», sobre la badia.

Se succeïren les exposicions, sobretot de dibuixos, pintures i ex-libris, alhora que, tot i que el nombre de socis no fou mai espectacular (el 1935, en un moment dolç de l'entitat, en podem comptabilitzar quaranta-dos del poble i cinc de la província de Barcelona), sorprengué la quantitat d'objectes que ingressaren provinents de donacions particulars.

Aviat quedaren petites les sales que guardaven una secció dedicada a la pesca i a la navegació, amb alguns crustacis i molluscs de les nostres mars, una col·lecció de ceràmica i terrissa catalanes, una sala destinada a la indústria tapera, una secció d'etnografia sud-americana, restes arqueològiques, diverses obres d'art, armes, monedes, vidres, minerals, fòssils, animals de la comarca, fotografies, gravats, material imprès divers, una biblioteca i tot un conjunt d'objectes «dignes de ser guardats».

Després d'aquesta primera etapa, el Museu passà uns anys mig adormit per manca de protecció i el 1930 l'Ajuntament s'hagué de comprometre a concedir-li una subvenció consistent a pagar el lloguer anual del local per tal de tirar endavant l'obra. Fruit d'aquesta revifalla s'edità el catàleg del Museu l'any 1933 i, dos anys després, el butlletí divulgatiu de caràcter semestral *Terra*

Nostra. No cal dir que només tres números veïeren la llum i el trist final de la institució començà amb la trista guerra.

Encara l'any 1935 van ingressar al Museu dos importants nuclis de documentació escrita: l'antic Arxiu Municipal i el de l'extingida comunitat de preveres. Durant la guerra, custodià diversos objectes del culte provinents de l'església parroquial.

Des de l'any 1939 el centre ha estat oficialment ignorat, fins que tancà les portes per malaltia del segon conservador, Joan Juncà i Pascual, que portava el Museu d'una manera solitària des del 1956. Fou ell qui enriquí la col·lecció malacològica fent que ultrapassés les 1.700 espècies diferents d'arreu del món.

No va ser fins l'any 1988 que l'Ajuntament desencallà una situació que el vell equipament reclamava: la municipalització del centre va ser un fet, i així es va garantir la continuïtat i es va evitar la ruïna progressiva d'aquell tresor perdut.

A començament de 1989 s'aproven els estatuts de l'Organisme Autònom Municipal Museu Cau de la Costa Bra-

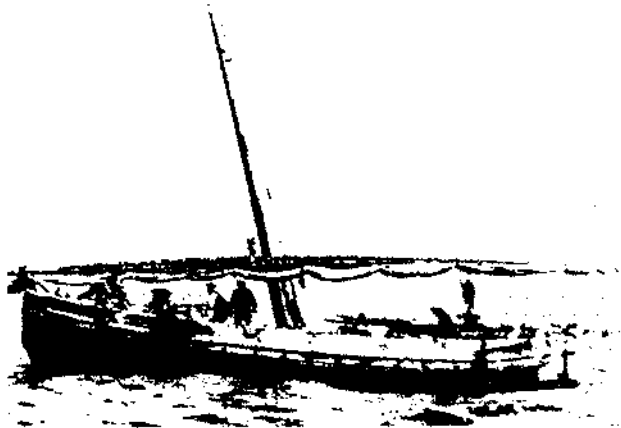
va. A partir d'aquest moment es parla de Museu Municipal Cau de la Costa Brava i, segons el codi d'acrònims dels museus, del MCCBP.

La documentació escrita es traslladà a l'Arxiu Comarcal de la Bisbal mentre no es bastia l'Arxiu Històric de la vila. Pel que fa al fons museístic, van dur-se a terme les tasques de confecció de l'inventari i de documentació seguint les línies marcades pel Servei de Museus de la Generalitat, i també es procedí a netejar-lo i conservar-lo. S'embalà el fons degudament i es va traslladar a la nova seu del Museu, la casa Montaner. Aquesta casa, construïda a començament de segle, era d'un propietari de la indústria surera que, provinent de Calonge, s'establí a Palamós, on aixecà dues de les més importants fàbriques de la contrada.

Una nau que servia de magatzem, adossada a la casa, va convertir-se en la sala d'ús polivalent, primer espai públic del centre amb la missió de permetre concretar la imatge del museu dins la població, poder organitzar exposicions temporals i donar cabuda a totes

Palamós: classificació de la pesca. Fotografia: Museu de la Pesca de Palamós.

aquelles activitats culturals que el nou equipament pogués generar i acollir. S'inaugurava per l'octubre de 1992.

Mentrestant, pel maig de 1990 se'ns encarregà la realització del projecte museològic, el pas següent una vegada documentada la col·lecció. Al meu parer, aquest projecte és un instrument, una eina necessària i indispensable per tirar endavant, amb garanties, el nou Museu de Palamós. Defineix la missió del museu en el si de la societat que l'acull i el seu paper en relació amb els altres museus. Planteja els objectius de la institució i concreta la política d'adquisicions que cal seguir. Expressa el camp patrimonial que vol comprendre i n'esbossa el contingut expositiu.

El treball no ha estat fàcil. L'equipament cultural rebrotava sense una voluntat definida i manifesta, sense la calor i la participació popular. No s'imposava un projecte que calgués seguir i sobre el qual haguessim de treballar.

Així les coses, estàvem i estem convençuts que sense el Museu El Cau difícilment s'hagués plantejat Palamós, ara, aquesta institució. El seu pes, doncs, és fonamental. Ha estat l'existència i l'estat de deteriorament del Cau —«aquell tresor perdut»— el que va empenyer l'Ajuntament a municipalitzar-lo, davant les poques veus que demanaven atenció cap al vell equipament. Pensem que la nova proposta havia d'assegurar la continuïtat històrica entre els dos equipaments, resultats d'èpoques i d'iniciatives diferents, i que això precisament havia de ser un tret característic del nou Museu.

No ha estat una tasca senzilla. Sabem que havíem de passar aquesta situació compromesa, que calia abandonar

la platja i anar mar endins. Sense perdre el respecte al passat, calia plantejar el Museu amb tota la confiança en el futur.

No va ser un judici fàcil, ni curt, ni serè. Lògicament, va haver-hi una etapa de reflexió sobre els principis teòrics i de coneixement directe de determinades experiències museístiques.

La col·lecció era el nostre punt de partença i ens oferia un «universalisme artístic», una heterogènia quantitat i qualitat de peces que, en lloc d'ajudar-nos, era un problema. Qualsevol col·lecció era incompleta i deslligada de l'anterior. Per un costat, la inexistència d'un altre espai municipal d'aquestes característiques condicionava el paper del Museu, que havia d'atendre, a més a més de les activitats i funcions que li són pròpies, algunes activitats culturals que el poble genera. El Museu, en el context d'una vila de poc més de 13.000 habitants, havia de funcionar com a centre dinamitzador cultural, com a aglutinador de l'activitat cultural.

Però la vila i la comarca poden demanar i oferir al mateix temps un museu que pugui parlar d'elles. Parlar de Palamós és parlar de la mar, de les activitats marítimes. Palamós és un bonic exemple de les poblacions del litoral, d'aquells privilegiats llogarrets que tenen la mar i la terra. La vida marítima, en alguns pobles, és la seva raó de ser. És la mar que els ha atret allí, precisament, perquè l'únic avantatge de l'emplaçament eren les seves bones condicions nàutiques. Palamós ha nascut del mar.

S'ha prestat poca atenció a la cultura marítima. La pèrdua d'elements materials, com embarcacions típiques, eines de mestres d'aixa, arts i utensilis de pesca, aparells de navegació o els costums i coneixements

de la gent de mar, resulta ja quelcom irreparable. Però la situació pot agreujar-se.

Ara bé, la vida marítima té molts aspectes. L'amplitud del patrimoni marítim i la diversitat de funcions que cada vegada més van assumint els museus ens obliga a concretar l'àmbit d'actuació. D'aquí que veiéssim la necessitat de plantejar un museu monogràfic que no es tanqués en els límits locals i que servís per explicar un aspecte de l'activitat marítima del litoral gironí. Proposarem un museu monogràfic de la pesca de la Costa Brava, nascut de la vocació marinera de Palamós.

El desconeixement entorn de la vida marítima del país, i en particular de l'activitat pesquera, ens fa pensar en la necessitat d'un museu que treballi per a la recuperació, la conservació, l'estudi i la difusió d'aquest llegat cultural.

Perquè pensem que la pesca és una activitat bàsica que exemplifica molt bé la relació entre l'home i el medi, la mar. Perquè és un d'aquells trets fonamentals que expliquen la vida i la història de l'ocupació humana de la costa. Cal trobar el que és essencial, cal explicar aquesta relació entre el medi físic i els grups humans que l'exploten i l'afaiçonen en funció de l'evolució de les tècniques i de les conjuntures històriques, econòmiques, socio-culturals...

L'activitat pesquera ens permet lligar les etapes anteriors amb el present i el futur. És una activitat important de la costa mediterrània que a Catalunya no ha trobat el ressò que es mereix.

L'home mediterrani va aprendre ben aviat la utilitat del mar. El Mediterrani oferia unes bones possibilitats a la pesca i a la navegació. Aquesta cultura marítima no pot perdre's.

Ja ho sabem, que les poblacions costaneres s'han girat d'esquena al mar. De les platges venia el llebeig, la humitat, la pudor del quitrà, de les xar-

xes esteses... Les cases s'han agrupat a l'entorn de la plaça, tancades pels carrers que hi menen. El moll, la platja, era l'espai de treball dels pescadors, de la gent més pobre.

La pesca ens ofereix un camp de treball viu, inesgotable, amb futur. El ritme frenètic que s'ha imposat en aquest sector, sobretot amb l'electrònica, ens ha d'impulsar a guardar no solament allò antic, sinó tot allò que està en vies de desaparèixer.

I per què el Museu de la Pesca de la Costa Brava?

En realitat aquesta franja costanera gironina, que es coneixia per la costa de Llevant, pren cos sota l'impuls del turisme que ho homogeneïtza tot i crea lligams. Malgrat la diversitat del litoral, forma un conjunt ben delimitat per la frontera francesa i la Tordera, al nord del Maresme. Els fons submarins, la hidrologia del mar, els estocs de pesca, els sistemes de pesca i els caladors són comuns al llarg del litoral gironí.

Per altra banda, la pesca és un element cultural cohesionador d'aquestes poblacions costaneres i el Museu pot mostrar aquesta activitat tan pròpia de les comarques gironines als visitants forans.

Es proposa, doncs, un museu monogràfic de la pesca, únic a Catalunya en aquesta temàtica, el segon d'Espanya, amb un caràcter interdisciplinari, que promogui la participació activa de la població i que actuï com un eficaç instrument de protecció i conservació del patrimoni marítimopesquer del litoral gironí.

Ha de ser un museu que descrigui i mostri no les coses sinó l'home-autor d'aquestes coses i el perquè foren creades.

Volem que sigui un museu didàctic, que sigui un lloc de formació, no de contemplació; un lloc on l'esforç intel·lectual i lúdic del visitant permeti copsar el món dels pescadors de

la Costa Brava a mesura que va recorrent les diverses parts del museu.

Aquesta oferta a l'interior del museu es veurà enriquida per una realitat exterior immediata. Cal que posem al dia les qüestions i també presentem la situació actual d'aquest grup humà, implicant-nos decididament en la problemàtica del sector.

El Museu de la Pesca ha d'explicar les peculiaritats que tenen les comunitats pesqueres del litoral gironí i també les diferències. Ha de saber trobar allò de comú que tenen les poblacions costaneres de Girona i que ens diferencia d'altres comunitats. Ha de fer arribar la cultura de la pesca, que comparteix elements d'una més àmplia cultura marítima, al públic.

Ens hem fixat un programa bàsic per seguir:

1r. Engregar treballs d'investigació sobre el món de la pesca dissenyats conjuntament amb la Universitat de Girona.

2n. Continuar amb el treball de camp per recollir científicament tot allò material i immaterial que serveixi de base als estudiosos i per nodrir el fons museístic.

3r. Crear un centre de documentació sobre la pesca.

4t. Continuar amb les campanyes de sensibilització per posar en valor la cultura dels pescadors.

5è. Continuar en la línia de difusió d'aquest patrimoni.

6è. Consolidar el programa d'exposicions temporals dedicat a aquesta temàtica.

7è. Presentar ofertes concretes d'activitats pedagògiques per a les escoles.

8è. Obrir l'exposició permanent, fet que ens permetrà fer una promoció del centre i pel qual, en aquests moments, s'ha aprovat el projecte arquitectònic de reforma de la seu del Museu.

De moment el nostre treball és articular totes aquestes funcions i activitats. Creiem que val la pena l'esforç.

Els congressos d'etnomusicologia de l'ESEM

Seminari europeu d'etnomusicologia. Oxford '94

M. Antònia Juan i Nebot

Del 29 d'agost al 2 de setembre de 1994 va tenir lloc a la ciutat d'Oxford el X Seminari Europeu d'Etnomusicologia, trobada anual de l'ESEM que reuneix professionals de la disciplina d'Europa o vinculats amb l'etnomusicologia europea per raons de formació o professió.

Les sessions de treball del Seminari es van fer a la Facultat de Música de la Universitat d'Oxford, i l'allotjament dels participants va ser al Wadham College. El Wadham College es va edificar gràcies a la donació expressa de Nicholas i Dorothy Wadham per construir un col·legi major en aquesta ciutat. Fundat el 1612, és d'estil gòtic i d'estructura tradicional en els col·legis majors d'Oxford.

El fet que el Seminari se celebrés a Oxford va ser degut a les ràpides gestions, fetes a la tardor de 1993, per Jeremy Montagu —president del Seminari i professor i conservador de la Bate Collection d'Instrumentos Musicals de la Facultat de Música—, davant la impossibilitat que Londres acollís el Seminari, tal com estava previst. Jeremy i Gwen Montagu van oferir una organització impecable, gràcies a les moltes hores de dedicació i a la seva llarga i provada experiència en aquests tipus d'esdeveniments. El Comitè Científic, format per John Baily, Irén Kertész-Wilkinson, Frank Kowvenhoven i Jonathan Stock, va aconseguir —amb els temes proposats i l'ordenació del programa— que el Seminari es desenvolupés en sessions en què la coherència temàtica de les comunicacions

presentades i l'encertada distribució del temps es traduïssin en un seminari viscut de forma molt participativa i intensa, i d'alt nivell.

Seria, potser, massa llarg de fer aquí un comentari, ni que fos breu, de totes i cada una de les comunicacions presentades; sí que pot ser útil, però, comentar els temes convocats —encara que sigui de forma molt sumària— apuntant les diferents perspectives en què van ser tractats.

El primer dia de treball es va dedicar enterament al tema «Els instruments musicals i el cos humà», que va ser tractat des de perspectives diverses, com són els aspectes teòrics, estructurals, tècnics i simbòlics en la interpretació i també el moviment del cos en relació amb el so i el seu aprenentatge, o el cos com a element condicionant en la construcció i l'evolució morfològiques de l'instrument.

En el tema «La interpretació vocal i el seu context social», els debats es van centrar entorn a música tradicional —música professional—, música de recuperació; creació o formació d'una música tradicional i context històric; aspectes funcionals i estructurals —quant a l'organització social i l'organització de les sessions de cant—; i implicació del comportament social en la interpretació.

El tercer dia de treball, el darrer tema proposat va ser «La interpretació vocal: expressió emocional, impressió afectiva», el qual va ser analitzat dins del marc de l'experiència emocional —individual i col·lectiva— del fet musical, i també com a ex-

pressió del grau o nivells de relació dins d'una comunitat.

La sessió en memòria de John Blacking —fundador i líder de l'ESEM, traspassat el gener de 1990— va tenir lloc el dia 29 d'agost al vespre, enguany a càrrec d'Anna Czekanowska, membre fundadora del Seminari des de l'any 1981, qui va mostrar, sense ànim de mitificar i de forma emotiva, el perfil humà del col·lega i amic que va ser John Blacking per a ella i per a aquells qui el van conèixer, bon nombre dels quals eren presents a l'acte.

Com a actes complementaris a les sessions de treball es va programar una demostració de danses d'Oxfordshire anomenades *morris-dance*, les quals van ser interpretades en una sala coberta a causa del temps humit i plujós de l'exterior, circumstància no gaire sorprenent a Gran Bretanya. Aquestes danses van ser una mostra de balls de bastons per a grups d'homes sols, la qual cosa va ser motiu de comentaris i potser de sorpresa entre el grup català, a causa de les semblances i diferències que es poden trobar amb els nostres repertoris actuals de balls de bastons tradicionals.

L'altra activitat complementària programada va ser la visita a les dues seus del Museu Pitt Rivers. Visita interessantíssima tant pel material que exposa com pel model de museu que representa en la seva seu principal, en la qual el fil conductor del nombrós material exposat són les tecnologies emprades en la construcció dels objectes. L'exposició a l'edifici Balfour, o annex està dedicada exclusivament als instruments de música. La visita va comptar amb les interessants explicacions d'Helen La Rue, etnomusicòloga i conservadora de la secció d'instruments al Museu Pitt Rivers. Tanmateix, pel fet que el Seminari es feia a la Facultat de Música, els participants van tenir la possibilitat de visitar la Bate Collection d'instruments